

НЕУСПЕХ У ШКОЛСКОЈ КЛУПИ

Душица Малинић (2009): Неуспех у школској клупи. Београд: Институт за педагошка истраживања, 22 цм, стр. 248.

Монографија *Неуспех у школској клупи*, ауторке мр Душице Малинић, представља круну ауторкиног вишегодишњег научноистраживачког бављења школским неуспехом, као веома значајном образовном темом. Монографија је посебно значајна због тога што се бави проблемом понављања у основној школи, као феноменом изразитог неуспеха, који је мало проучаван у домаћој и међународној научној заједници. Ово дело је настало на основу ауторкиног обимног истраживања феномена понављања из контекста његове повезаности са породичним окружењем и са односом ученика поноваца према школи.

Монографија се састоји из четири поглавља: *Школски неуспех: дефинисање и појавни облици*, *Фактори школског неуспеха*, *Породични контекст (не)успешних ученика и њихов однос према школи* и *Превенција и интервенција у области школског неуспеха*. У првом поглављу ауторка даје преглед појмова и дефиниција релевантних за ову област. Такође, приказана је историјска перспектива, на основу које стичемо увид у смењивање доминантних парадигми школског неуспеха током двадесетог века. Ауторка показује да се, најпре у првој половини двадесетог века, школски неуспех повезивао са ниским интелектуалним потенцијалима ученика, односно урођеном „менталном слабошћу“ детета. Седамдесетих година двадесетог века у литератури преовлађује мишљење да је школски неуспех, поред интелектуалних фактора, последица специфичног сложаја црта личности ученика, док се деведесетих година развијају концепције, које школски неуспех посматрају као последицу односа између главних актера у образовању (наставника, родитеља, ученика, креатора образовних политика). Ауторка се, у првом поглављу, такође бави приступима идентификовању неуспешних ученика и начинима на које се школски неуспех испољава. Када приказује методе идентификовања неуспешних ученика, ауторка најпре пробле-

матизује поступке идентификовања школског неуспеха, а затим даје поделу метода на статистичке и методе номиновања. У излагању о начинима манифестовања школског неуспеха, ауторка истиче да се школски неуспех јавља „градацијски“ и да је важно обратити пажњу већ на почетне облике благог неуспеха, као што су повећана учесталост слабих оцена из већег броја предмета, потреба за допунском наставом и изостајање ученика са наставе. Другим речима, превенција тежих облика школског неуспеха, између осталог и понављања, била би рано реаговање у случају почетних „симптома“.

У другом поглављу монографије ауторка разматра факторе који одлучујуће доприносе школском неуспеху. Посебно се издвајају три групе фактора: школска средина, породична средина и лични фактори. Међу факторима школске средине посебна пажња се поклања опремљености школе, квалитету наставе, карактеристикама наставника и односу између наставника и ученика. Породична средина као фактор школског неуспеха се разматра кроз социоекономски статус породице, образовни и радни статус родитеља, састав и структуру породице, васпитне стилове родитеља, васпитне ставове родитеља и заинтересованост родитеља за образовање деце. Када су у питању лични фактори школског неуспеха, ауторка посебну пажњу поклања цртама личности, селф концепту, локусу контроле, мотивацији за постигнуће, полу, физичком здрављу детета и односу према школи.

У трећем поглављу монографије представљени су резултати истраживања о повезаности породичних варијабли и односа према школи са школским неуспехом ученика поноваца. Главни допринос истраживања је модел за предвиђање будућих поноваца, у виду својеврсног профила ученика поноваца. Према овом профилу, већу вероватноћу да постане поновац има ученик који је мушког пола, нема добро предзнање из већине предмета, има потребу за додатном помоћи наставника на часу, споро учи, живи у ауторитарној породичној клими, живи са родитељима нижег образовног нивоа, који показују слабо интересовање за његово образовање и у вишечланој породици. Значајни су налази да ученици поновци имају знатно веће „субјективне“ тешкоће у учењу, које проишле из неадекватних навика и вештина учења, у односу на остале ученике, чије су главне тешкоће везане за „објективне“ препреке (обично градиво, неподстицајан однос са наставницима). Такође, ученици поновци имају знатно ниже самопоуздање, односно испољавају неповерење у своје способности, у односу на остале ученике, што се свакако може објаснити „историјом неуспеха“ и осујећења, која су ученици поновци доживели током школовања.

Четврто поглавље монографије је посвећено превенцији и интервенцији у области школског неуспеха. Ауторка посебно истиче да би превентивне и репаративне мере требало ускладити са когнитивним стилевима и стилевима учења различитих ученика, што представља додатни изазов успешности тих мера. У осмишљавању мера требало би узети у обзир и коришћење различитих средстава и извора наставе, као и варирање времена учења. У том смислу, од наставника се очекује да индивидуализује приступ неуспешним ученицима, изгради однос топлине и подршке ученику, као и да осмисле иновативне поступке подучавања неуспешних ученика (рад у малим групама, коришћење алтернативних образовних средстава, прилагођавање рада потребама ученика, алтернативни начини оцењивања неуспешних ученика, подстицање одељенске подршке неуспешним ученицима). Ауторка посвећује посебну пажњу саветодавном раду са неуспешним ученицима, као превентивној и репаративној мери у школи. Ученици би, кроз саветодавни однос са стручним сарадницима или посебно обученим саветницима, изграђивали однос припадности школи, развијали мотивацију за учење и самопоуздање, унапређивали свој емоционални и социјални развој, учили да превазилазе препреке на путу школског постигнућа и да ангажују сопствене ресурсе у циљу постизања веће успешности. Ауторка на крају овог поглавља разматра превентивне мере, које би требало да предузму породице неуспешних ученика и закључује да је потребно да родитељи буду доследни у својим очекивањима и вредностима, да показују континуирано интересовање за образовање деце и да придају значај постигнућу у школи, развију отворен однос са децом, који подразумева доступност за дечије проблеме, уз поштовање граница.

Монографија *Неуспех у школској клупи* је још једном показала сложеност и озбиљност проблема неуспеха у школи, који све више поприма размере „епидемије“. Посебно је значајна порука ове монографије да школски неуспех није јединствена, хомогена појава, то јест, да не постоји један школски неуспех. У питању је поље разноврсних појава, различитих и по пореклу и по начину испољавања. То значи да је потребан хетероген, „разуђен“ приступ ублажавању последица школског неуспеха, који би уважавао специфичности сваке школе, сваког ученика, сваке локалне средине или породице. Такође, важна је порука да би мере требало да буду континуиране и прилагодљиве променама феномена током времена. У том смислу, ова монографија представља значајно средство свим актерима у образовању за унапређење анализе и акције у области школског неуспеха.

Владимир Циновић